

เสวนา คลังสมอง-คลังปัญญาสยาม (ครั้งที่ 66)

เรื่อง “บทบาทมหาวิทยาลัยในการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี เพื่อการพลิกโฉม SME ไทย
ในการรับมือกับบริบทการค้าใหม่ของโลก”

โดย ศาสตราจารย์ ดร.สมฤกษ์ จันทรอัมพร

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ประธานคณะกรรมการวิจัยและนวัตกรรม ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.)

วันพุธที่ 5 พฤศจิกายน 2568 เวลา 10.00 – 11.00 น. ณ สถาบันคลังสมองของชาติ และ
ผ่านระบบ VDO Conference (ZOOM)

การเปลี่ยนผ่านของสังคมโลกสู่ยุคดิจิทัลทำให้มหาวิทยาลัยต้องเผชิญแรงกดดันและความท้าทายหลายด้าน ทั้งด้านโครงสร้างประชากร เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ความคาดหวังของสังคม และการแข่งขันรูปแบบใหม่ที่มีได้จำกัดเพียงสถาบันในประเทศ แต่เชื่อมโยงกับตลาดการเรียนรู้ระดับโลก การเสวนา “คลังสมอง-คลังปัญญาสยาม” ครั้งที่ 66 ถ่ายทอดประสบการณ์ตรงจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยร่วมสมัยที่มุ่งผลักดันให้สถาบันการศึกษาไม่เพียงอยู่รอด แต่ต้องก้าวผ่านการเปลี่ยนแปลงด้วยการบริหารยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน การทำงานบนฐานข้อมูล และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่พร้อมปรับตัวตลอดเวลา

1. มหาวิทยาลัยในยุคใหม่

ผู้บริหารมหาวิทยาลัยยุคดิจิทัลไม่สามารถทำงานแบบเดิมที่เน้นการบริหารงานประจำหรือการดำเนินงานตามกฎระเบียบประจำได้อีกต่อไป หากแต่ต้องทำงานด้วยบทบาทของนักยุทธศาสตร์ที่มีความสามารถในการมองภาพอนาคต คาดการณ์แนวโน้ม และเชื่อมโยงโอกาสใหม่ให้กับมหาวิทยาลัยประเด็นสำคัญที่ถูกเน้นคือการย้ำว่า มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยขับเคลื่อนประเทศไม่ใช่เพียงหน่วยผลิตบัณฑิต การกำหนดทิศทางจึงต้องสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ชาติ เศรษฐกิจสีเขียว เศรษฐกิจดิจิทัล และตลาดแรงงานที่กำลังเปลี่ยนไปสู่ทักษะเชิงลึก (Deep Skills) และทักษะเฉพาะทางที่สูงขึ้น

2. ภาวะผู้นำในยุคความไม่แน่นอน (Leadership Under Uncertainty)

ผู้นำมหาวิทยาลัยต้องมีทักษะที่หลากหลายกว่าเดิม ไม่ว่าจะเป็นการกำกับระบบข้อมูล การตัดสินใจบนฐานหลักฐาน (Evidence-Based Decision Making) การบริหารความเสี่ยง การจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management) และการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์

จากการเสวนา ผู้นำมหาวิทยาลัยย้ำว่า ความสามารถสำคัญของผู้นำ ไม่ใช่อยู่ที่การแก้ปัญหาในวันนี้ แต่ต้องมองให้เห็นปัญหาก่อนที่จะเกิดขึ้น จึงต้องสร้างระบบคาดการณ์ (Foresight) ร่วมกับทีมงาน สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยืดหยุ่น พร้อมทดลองสิ่งใหม่ๆ และไม่กลัวการผิดพลาด เพราะการไม่เปลี่ยนแปลง คือความเสี่ยงสูงสุดของมหาวิทยาลัยยุคปัจจุบัน

3. การขับเคลื่อนด้วยข้อมูล

หนึ่งในประเด็นสำคัญคือการย้ำว่า การบริหารมหาวิทยาลัยยุคใหม่ต้องพึ่งพาข้อมูลเป็นตัวขับเคลื่อนทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรับนักศึกษา การบริหารหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร ไปจนถึงการวัดผลลัพธ์ของงานวิจัยและบริการวิชาการ ผู้นำมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องมีระบบข้อมูลกลางที่เชื่อมโยงทุกหน่วย (Integrated Data Platform) เพื่อให้สามารถบริหารแบบเรียลไทม์ วางแผนกำลังคน วิเคราะห์แนวโน้มผู้เรียน และตอบโจทย์ตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงเร็ว ข้อมูลไม่ได้ถูกใช้เพียงเพื่อการตัดสินใจเท่านั้น แต่ยังเป็นฐานของการกำกับมาตรฐานคุณภาพ การประเมินผล และการออกแบบนโยบาย เพื่อให้มหาวิทยาลัยรู้เท่าทันสถานการณ์ และรู้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นก่อนในอนาคต

4. การสร้างนวัตกรรมเชิงสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economic Innovation)

มหาวิทยาลัยต้องมีบทบาทเชิงรุกในการสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคมและภาคอุตสาหกรรม ไม่ใช่เพียงผลิตงานวิจัยเชิงรับหรือบั่นทอนหากต้องให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่ใช้ได้จริง (Usable Research) ที่ตอบโจทย์ประเทศ เช่น เทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่ พลังงานสะอาดและสิ่งแวดล้อม การแพทย์ดิจิทัลและการดูแลสุขภาพ ปัญญาประดิษฐ์และอุตสาหกรรมอัจฉริยะ การออกแบบบริการเพื่อชุมชนและผู้สูงอายุ เป็นต้น

การเชื่อมโยงงานวิจัยกับชุมชนและ SME จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้เกิดวงจรนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการจริงของสังคมไทย

5. การพัฒนาหลักสูตรและผู้เรียนสำหรับอนาคต

บทเรียนจากการเสวนาย้ำว่า ผู้เรียนยุคใหม่ต้องการ ดังนี้

- การเรียนแบบยืดหยุ่น
- ทักษะดิจิทัลขั้นสูง
- สมรรถนะเชิงปฏิบัติที่ตอบโจทย์งานจริง
- หลักสูตรสั้นแบบ Micro-credentials
- โอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มหาวิทยาลัยต้องปรับหลักสูตรให้เป็นสมรรถนะนำ (Competency-Based) มากกว่าวิชา นำ และต้องพัฒนาอาจารย์ให้มีบทบาทเป็น Facilitator, Coach และ Mentor ไม่ใช่ผู้บรรยายเพียงอย่างเดียว

6. วัฒนธรรมองค์กรสร้างอนาคต (Future-Oriented Culture)

การเปลี่ยนแปลงใดๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากวัฒนธรรมองค์กรยังคงยึดติดกับความคุ้นเคยเก่าๆ ผู้นำต้องสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางความคิด (Psychological Safety) ให้บุคลากรกล้าลอง กล้าคิด กล้าปรับปรุง และกล้าตั้งคำถามต่อระบบที่ล้าหลัง การสร้างค่านิยมใหม่ เช่น ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกันข้ามสายงาน และการเรียนรู้ต่อเนื่อง จะทำให้มหาวิทยาลัยสามารถเคลื่อนตัวได้อย่างมั่นคงในยุคดิจิทัล

7. สรุป

การเสวนาครั้งนี้สะท้อนภาพที่ชัดเจนว่า มหาวิทยาลัยไทยกำลังอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญ การรักษาบทบาทดั้งเดิมหรือทำงานแบบเดิมย่อมไม่เพียงพออีกต่อไป แต่ต้องปรับตัวสู่ยุคมหาวิทยาลัยยุทธศาสตร์ที่เน้นผลลัพธ์เชิงคุณภาพ ความยืดหยุ่น และการเชื่อมโยงกับภาคสังคม

ข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่

- เสริมพลังผู้นำมหาวิทยาลัย ให้เป็นนักยุทธศาสตร์ที่มีวิสัยทัศน์สู่อนาคต
- สร้างระบบข้อมูลกลาง เพื่อการตัดสินใจเชิงหลักฐาน
- ปรับหลักสูตรที่เน้นทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานจริงให้สอดคล้องกับทักษะอนาคต
- ส่งเสริมงานวิจัยที่ใช้ประโยชน์ได้จริง และขยายผลสู่ SME และชุมชน
- สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่พร้อมเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์
- ยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเป็นผู้เล่นหลักในเศรษฐกิจและสังคมไทย

ท้ายที่สุด มหาวิทยาลัยที่ยืนหยัดในยุคนี้ได้ไม่ใช่มหาวิทยาลัยที่มีทรัพยากรมากที่สุดแต่คือ มหาวิทยาลัยที่ปรับตัวเร็วที่สุด บนฐานของวิสัยทัศน์ ความร่วมมือ และความมุ่งมั่นต่ออนาคตของประเทศ

8. ช่องทางการติดตามรับชม

สามารถติดตามรับชมย้อนหลังได้ที่ “YouTube” สถาบันคลังสมองของชาติ

วันที่ 20 พฤศจิกายน 2568